

SASTAMALAN SEUDUN (Punkalaidun ja Sastamala) RAVITSEMUSUUNNITELMA

Syyskuu 2016

päivitykset kirjattu punaisella

JOHDANTO

Punkalaitumen ja Sastamalan kuntien toimijoille on valmisteltu seudullinen ravitsemussuunnitelma, joka konkretisoi Punkalaitumen ja Sastamalan hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmassa mainittua terveyden ja toimintakyvyn ylläpitoa koskevaa toimintaa ravitsemuksen näkökulmasta. Työ sai alkunsa Pirkanmaan alueellisesta terveyden edistämisen suunnitelmasta, joka sisältää myös Pirkanmaan alueellisen ravitsemussuunnitelman. Pirkanmaan alueellinen ravitsemussuunnitelma on tarkoitettu päättäjille ja ammattilaisille kunnissa ja Pirkanmaan sairaanhoitopiirissä sekä välillisesti kuntalaisille. Sen tavoitteena on luoda ravitsemushoitoon yhdenmukaisia käytäntöjä ja kehittää rakenteita sekä eri tahojen yhteistyötä ja vahvistaa eri henkilöstöryhmien ravitsemusosaamista.

Punkalaitumen ja Sastamalan seudullisessa ravitsemussuunnitelmassa on hyödynnetty Pirkanmaan alueellista ravitsemussuunnitelmaa ja monialaisen työryhmän osaamista sekä voimassa olevia ravitsemussuosituksia. Monialainen työryhmä koottiin Punkalaitumen ja Sastamalan kuntien toimialueiden / prosessien johtajien nimeämistään edustajista. **1. versio suunnitelmasta valmistui 2013. Tämä versio on alkuperäisen version vuonna 2016 tehty päivitys.**

Seudullisen ravitsemussuunnitelman tarkoituksena on tukea kummankin kunnan työntekijöitä ja johtoa terveyden ja hyvinvoinnin edistämässä, joka on terveydenhuoltolain (<http://bit.ly/1hrNpvl>) asettama velvoite kunnille. Terveellisten valintojen tukeminen ja mahdollistaminen on kustannustehokkain tapa vaikuttaa väestön terveyteen ja hyvinvointiin. Hyvä ravitsemus parantaa terveyttä ja hyvinvointia, tukee elämänhallintaa ja ylläpitää toimintakykyä sekä edesauttaa sairauksista parantamisessa.

Suunnitelmaan on koottu ikäryhmittäin kunnissa ravitsemusasioista vastaavat keskeiset tahot, kuntalaisia koskevat tavoitteet, toimijaa koskevat tavoitteet, sekä mittarit, joilla tavoitteiden toteutumista seurataan. Arviointi tehdään kunkin vastuutahon toimesta kerran vuodessa kunkin toimijatavoitteen osalta ja tulokset toimitetaan hyvinvointikoordinaattorille, joka koordinoi hyvinvointikertomuksen teon. Hyvinvointikertomuksessa raportoidaan kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä toteutetuista toimenpiteistä, jossa näkyy myös ravitsemusasioiden vaikutus ja toimenpiteet. Punkalaitumen ja Sastamalan johtoryhmät toimivat hyvinvointi- ja turvallisuustyöryhminä, jotka käsittelevät hyvinvointikertomuksen mittarien ja tehtyjen toimenpiteiden yhteenvedon sekä ehdotetut toimenpiteet kerättyjen tietojen perusteella ennen kuin hyvinvointikertomus käsitellään yhteistoiminta-alueen sosiaali- ja terveyslautakunnassa, kuntien hallituksissa ja valtuustoissa.

Ravitsemussuunnitelma jaetaan Punkalaitumen ja Sastamalan esimiehille, jotka vastaavat suunnitelman toimeenpanosta ja arvioinnin toteuttamisesta omissa yksiköissään.

ALLE KOULUIKÄISTEN LASTEN JA LAPSIPERHEIDEN RAVITSEMUS

VASTUUTAHO	KUNTALAISTAVOITE	TOIMIJAN TAVOITE	MITTARI	ARVIOINTI	HUOM
NEUVOLA	Kuntalaiset saavat aktiivista ja perhekeskeistä ravitsemusohjausta	<p>Äitiys- ja lastenneuvolassa on ajan tasainen ohjeistus ja materiaali ohjauksen toteuttamiseen ja tunnistetaan varhain syömispulmat ja lihavuuteen liittyvät tunnusmerkit</p> <p>Kirjallinen materiaali / ohjeet ovat ajan tasalla / päivitetään kerran vuodessa</p> <p>Henkilökunnan koulutus 8 h / valtuustokausi</p> <p>Tarvittaessa asiakas lähetetään yksilölliseen jatko-ohjaukseen ravitsemusterapeutille</p>	<p>kyllä / ei</p> <p>kyllä / ei</p> <p>kyllä / ei</p> <p>toteutuu / ei</p>		apuna kasvukäyrät, BMI, laboratoriokokeet
LÄÄKÄRIEN JA HOITAJIEN VASTAANOTTO	Perheet saavat apua ja ohjausta ravitsemuspulmiin.	<p>Syömispulmiin ja lihavuuteen liittyvät tunnusmerkit tunnustetaan, asia otetaan puheeksi lapsen perheen / huoltajan kanssa ja kirjataan asiakastietojärjestelmään. Perhe ohjataan asiaankuuluvan palvelun piiriin.</p> <p>Henkilökunta on koulutettu varhaiseen puuttumiseen</p>	<p>toteutuu/ ei toteudu</p> <p>toteutuu/ ei toteudu</p>		
SUUN TERVEYDENHUOLTO	Hammastarkastuskäynnillä alle kouluikäinen lapsi ja hänen huoltajansa saa tietoa hammas- ja suun terveyden kannalta oikeanlaisista ruoka- ja ruokailutottumuksista	Alle kouluikäiselle järjestetään suun terveystarkastuksia ja selvitetään perheiden suunhoidon tiedot, taidot, asenteet ja tottumukset. Alle kouluikäisen lapsen ja perheen erityisen tuen tarve tunnustetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja tarpeenmukainen tuki järjestetään	toteutuu/ ei toteudu		

		Koko henkilöstö osallistuu ravitsemuskoulutukseen kerran valtuustokaudessa vähintään 8 h	toteutuu / ei toteudu		
PÄIVÄHOITO	Lapset ja huoltajat saavat päivähoidossa tietoa terveellisistä ruokailutottumuksista ja eri ruokakulttuureista	<p>Ruokakasvatus on osa alle kouluikäisen varhaiskasvatussuunnitelmaa</p> <p>Lapsen henkilökohtaiseen varhaiskasvatussuunnitelmaan sisältyy ravitsemusosio</p> <p>Koko henkilöstö osallistuu ravitsemuskoulutukseen kerran valtuustokaudessa vähintään 8 h</p> <p>Päivähoidossa on ajantasainen ohjeistus ja materiaali ohjauksen toteuttamiseen ja tunnistetaan varhain syömispulmat ja lihavuuteen liittyvät tunnusmerkit</p>	<p>toteutuu/ei</p> <p>toteutuu/ei</p> <p>toteutuu/ei</p> <p>toteutuu / ei toteudu</p>		
PERHE – JA SOSIAALIPALVELUT	Perheet saavat vaikeissa elämäntilanteissa apua myös ravitsemusasioissa	<p>Vaikeaan elämäntilanteeseen joutuneiden perheiden kuntouttamisessa ja vanhempien tukemisessa perheen voimavarojen vähetessä ja perhekriisien kohdatessa huomioidaan myös ravitsemus</p> <p>Henkilökunta on koulutettu varhaiseen puuttumiseen</p>	<p>kyllä/ei</p> <p>kyllä/ei</p>		Perhetyöntekijöitä ei ole riittävästi ennaltaehkäisevään työhön
RAVITSEMUSTERAPEUTTI	Kuntalainen saa tarvittaessa ravitsemusasioissa ravitsemusterapeutin palveluita	Suosittelun mukainen ravitsemusohjaus perheelle	toteutuu / ei toteudu		Resurssit ei ole riittävä - vähimmäistarve 2 hlöä

		Ravitsemusterapeutti osallistuu moniammatilliseen yhteistyöhön	toteutuu / ei toteudu		
RUOKAPALVELU	Lapset saavat päivähoidossa riittävästi ravitsemuksellisesti oikeanlaista ja maistuvaa ruokaa Huomioidaan erityisruokavaliot	Ruokalistasuunnittelussa ja ruoanvalmistuksessa huomioidaan ruokakasvatus, asiakkaiden toiveet ja ravitsemussuositukset Erityisruokavaliot toteutetaan laadukkaasti ja yhteistyössä terveydenhuollon kanssa, jotta asiakas saa sopivan ja suositukset täyttävän erityisruoan	toteutuu / ei toteudu toteutuu /ei toteudu		päiväkotilasten tyytyväisyys päivittäiseen ruokailuun, kyselyt

OPPILAIEN JA OPISKELIJOIDEN RAVITSEMUS

VASTUUTAHO	KUNTALAISTAVOITE	TOIMIJAN TAVOITE	MITTARI	ARVIOINTI	HUOM
Perusopetuksen ja lukion hallinto; lautakunta ja johtava viranhaltija	Opetussuunnitelmaan on kirjattu ravitsemusopetus sekä koulu- ja opiskelijaruokailu	Suunnitelman edellyttämät resurssit käytössä Opetussuunnitelma toteutuu Opetussuunnitelmassa kouluruokailu kouluasteittain Kouluterveyskyselyyn vastataan Kouluterveyskyselyn tulokset käsitellään ja päätetään toimenpiteistä	kyllä / ei kyllä / ei kyllä / ei kyllä / ei		
OPPILAITOKSEN REHTORI / JOHTAJA	Oppilaat/opiskelijat saavat suositusten mukaisen kouluruokailun	Kouluruokailua kehitetään niin, että taataan koululaisille maittava ja ravitsemussuositukset täyttävä lounas	toteutuu / ei toteudu		yhteistyö ruokapalvelun kanssa yhteistyö ravitsemusterapeutin kanssa

	<p>Viihtyisä ruokailuympäristö</p> <p>Oppilaalla/opiskelijalla mahdollisuus saada välipalaa</p>	<p>Ruokatauon pituus (vähimmäisaika 30 min.) ja ruokailuvuoron aika (ensimmäinen noin klo 10.30)</p> <p>100 % osallistuminen kouluruokailuun</p> <p>Aikuinen syö oppilaiden kanssa ruokasalissa</p> <p>Koululla suunnitelma välipalojen käytännön järjestämisestä, ohjauksesta ja valvonnasta</p> <p>Kunnan kouluista on poistettu soke-ria ja rasvaa sisältäviä tuotteita tai mm. makeis- ja, energia- ja virvoitusjuoma-automaatit</p> <p>Janojuomaksi tarjolla vettä</p>	<p>kyllä / ei</p> <p>prosenttiosuus</p> <p>kyllä / ei</p> <p>kyllä / ei</p> <p>kyllä / ei</p> <p>kyllä / ei</p>		<p>tarjolla terveellistä välipalaa mikäli koulun oppitunnit jatkuvat pitempään kuin kolme tuntia koululounaan jälkeen</p>
<p>OPPILAITOKSEN HENKILÖSTÖ (OPETTAJAT JA KOULUNKÄYNTIAVUSTA AJAT)</p>	<p>Ravitsemustietous osana opetusta</p> <p>Oppilaiden osallistuminen kouluruokailun suunnitteluun</p>	<p>Kotitalousopetuksessa</p> <p>Terveystiedossa</p> <p>Yhteistyö ruokapalvelun kanssa</p>	<p>kyllä / ei</p> <p>kyllä / ei</p> <p>kyllä / ei</p>		
<p>KOULU- / OPISKELIJATERVEYDENHUOLTO</p>	<p>Terveystarkastuksissa ohjataan oppilasta/opiskelijaa terveelliseen ravitsemukseen</p>	<p>Laajat ja määräaikaisten terveystarkastukset; varhainen puuttuminen, tarvittaessa yksilöllinen ohjaus</p> <p>Lihavuuden ja syömishäiriöiden sekä niihin viittaavan käyttäytymisen ennaltaehkäisy, aktiivinen etsintä, varhainen puuttuminen ja asiantunteva</p>	<p>toteutuu / ei toteudu</p> <p>toteutuu / ei toteudu</p>		<p>apuvälineinä BMI, Audit, Scoff, diabetes riskitesti</p>

		ohjaaminen Yksilöllinen terveystapaaminen Yhteistyö ravitsemusterapeutin kanssa	toteutuu / ei toteudu toteutuu / ei toteudu		pituus, paino, BMI
SUUN TERVEYDENHUOLTO	Hammastarkastuskäynnillä oppilas / opiskelija saa tietoa hammas- ja suun terveyden kannalta oikeanlaisista ruoka- ja ruokailutottumuksista	Suun terveystarkastuksessa oppilaalla ja opiskelijalla korostetaan omahoidon ja hyvien terveystapojen kehittymistä. Koko henkilöstö osallistuu ravitsemuskoulutukseen kerran valtuustokaudessa vähintään 8 h	kyllä / ei toteutuu / ei toteudu		
RAVITSEMUSTERAPEUTTI	Oppilaalla/opiskelijalla käytössään ravitsemusterapeutin palvelut tarvittaessa	Suosituksen mukainen ravitsemusohjaus perheelle/nuorelle Ravitsemusterapeutti osallistuu moniammatilliseen yhteistyöhön	toteutuu / ei toteudu toteutuu / ei toteudu		
OPPILASHUOLTO	Terveellinen ja turvallinen kasvu- ja oppimisympäristö	Moniammatillinen työryhmä seuraa oppilaiden/opiskelijoiden ravitsemustottumuksia	toteutuu / ei toteudu		
RUOKAPALVELU	Oppilaat/opiskelijat ovat tyytyväisiä ateriaomaansa kouluruokaan. Välipalatarjonta kouluissa Kouluruokailuympäristö (kouluravintolan sisustus)	Ruokalistasuunnittelussa ja ruoanvalmistuksessa huomioidaan ruokakasvatus, asiakkaiden toiveet ja ravitsemussuositukset Eri-tyyppiset ruokavaliot toteutetaan laadukkaasti ja yhteistyössä terveydenhuollon kanssa, jotta asiakas saa sopivan ja suositukset täyttävän erityisruoan Välipalatarjonta	toteutuu / ei toteudu toteutuu / ei toteudu toteutuu / ei toteudu		välipalatarjonta ruokapalvelu yksin tai yhdessä oppilaskunnan kanssa

TYÖIKÄISTEN RAVITSEMUS

VASTUUTAHO	KUNTALAISTAVOITE	TOIMIJAN TAVOITE	MITTARI	ARVIOINTI	HUOM
TYÖTERVEYS- HUOLTO	Työntekijän käytettävissä on ravitsemukseen liittyvä ohjaus yksilöllisen tarpeen mukaan	Tunnistetaan ravitsemusohjausta tarvitsevat työssäkäyvät Yhtenäinen ja ajan tasalla oleva ravitsemusohjaus kaikille tarpeen mukaan ja ohjaus omahoitoon Työpaikkaselvitykset: työaikainen ruokailumahdollisuus (tilat ja välineet) Työajan huomioiminen (esim. yötyön vaikutus ylipainon kehittymiseen)	kyllä/ei kyllä/ei kyllä/ei kyllä/ei		apuvälineinä BMI, Audit, vyötärönympäryks, diabetes riskitesti
SUUN TERVEYDEN- HUOLTO	Tiedostaa ravitsemuksen merkitys suun terveyden kannalta. Omatoiminen suun terveydestä huolehtiminen. Mahdollisuus päästä tarvittaessa hammashoitoon.	Määrittää terveystyöskäytymisen muutostarpeet. Antaa tietoa yksilöllisen tarpeen mukaan suun terveydenhuollosta.	kyllä/ei kyllä/ei		
HOITAJIEN JA LÄÄKÄRIEN VASTAANOTTO	Kuntalainen saa yksilöllistä ravitsemusohjausta vastaanottilta	Tunnistetaan ravitsemusohjausta tarvitsevat Ravitsemussuosituksen mukainen ohjaus. Yhteinen kirjaaminen, syömistottumuskartoituslomake.	kyllä/ei kyllä/ei		apuna käyttäen BMI, Audit, vyötärönympäryksen mittaus, diabetesriski-testi
RAVITSEMUS- TERAPEUTTI	Kuntalainen saa tarpeen mukaista ravitsemusohjausta	Suosituksen mukainen ravitsemusohjaus ja ohjaus omahoitoon	kyllä/ei		

NEUVOLA	<p>Kuntalainen saa yksilöllistä ravitsemusohjausta vastaanotoilla</p> <p>Kuntalainen tiedostaa, osaa ja on kiinnostunut ravitsemuksesta.</p>	<p>Tunnistetaan ravitsemusohjausta tarvitsevat henkilöt vastaanotoilla ja terveystarkastuksissa</p> <p>Ohjataan ottamaan vastuu omasta ravitsemuksestaan</p> <p>Moniammatillinen yhteistyö kunnan eri toimijoiden kanssa</p> <p>Mahdollisuus osallistua terveydenhoitajien pitämään elämäntapamuutos -ryhmään</p> <p>40 –vuotiaiden miesten ja 45 –vuotiaiden naisten terveystarkastukset</p> <p>Ryhmät ja yleisötilaisuudet ravitsemusohjauksen tueksi</p> <p>Työttömien terveystarkastukset ja siihen liittyvä ravitsemusohjaus (palvelusopimus)</p>	<p>kyllä/ei</p> <p>kyllä/ei</p> <p>kyllä/ei</p> <p>kyllä / ei</p> <p>kyllä/ei</p> <p>kyllä/ei</p> <p>kyllä/ei</p>		<p>apuna käyttäen BMI, Audit, vyötärönympäryksen mittaaminen, diabetesriskitesti, laboratoriokeet</p>
TYÖNANTAJA / KUNTA	<p>Ravitsemussuositusten mukainen ruoka työpaikkaruokailussa</p> <p>Tarvittaessa mahdollisuus saada ravitsemusterapeutin palveluita</p> <p>Rauhallinen ruokatauko</p>	<p>Ruoan ostaja huolehtii, että tarjottu ruoka on suositusten mukaista</p> <p>Työterveyshuollon sopimuksessa ja/tai toimintasuunnitelmassa on sovittu ravitsemusterapeutin käytöstä.</p> <p>Mahdollistaa rauhallisen ruokatauon</p>	<p>kyllä/ei</p> <p>kyllä/ei</p> <p>kyllä/ei</p>		

--	--	--	--	--	--

IKÄÄNTYNEIDEN RAVITSEMUS

VASTUUTAHO	KUNTALAISTAVOITE	TOIMIJAN TAVOITE	MITTARI	ARVIOINTI	HUOM
LÄHEISET JA OMAISET	Tarvittaessa saa tukea terveellisen ravitsemuksen toteuttamisessa	Havaita ikääntyneen tuen tarve ja olla apuna ja tukena mahdollisuuksien mukaan	paino (omaisen havainto)		
HOITAJIEN JA LÄÄKÄRIEN VASTAANOTTO	Ikääntyneen ravitsemustila arvioidaan säännöllisesti ja kuntalainen saa yksilöllistä ohjausta ja/tai hoitoa tarpeen mukaan	Tunnistetaan vajaaravitsemuksen riski sekä hoidon, ohjauksen ja tuen tarve ja toimitaan niiden mukaan	kyllä/ei		apuvälineinä BMI, MNA, Audit, vyötärön ympärys, diabetesriskitesti, laboratoriotestit Tarv, hoitosuunnitelma
SUUN TERVEYDENHUOLTO	Tiedostaa ravitsemuksen merkitys suun terveyden kannalta Omatoiminen suun terveydestä huolehtiminen. Mahdollisuus päästä tarvittaessa hammashoitoon.	Määrittää terveystyöskytymisen muutostarpeet Antaa tietoa yksilöllisen tarpeen mukaan suun terveydenhuollosta Ohjauksen avulla tuetaan suun omahoitoon	toteutuu/ei toteudu toteutuu/ei toteudu toteutuu/ei toteudu		
RAVITSEMUSTERAPEUTTI	Kuntalainen saa yksilöllistä ravitsemusohjausta tarpeen mukaan	Suosittelun mukainen ravitsemusohjaus ja vajaaravitsemusriskin huomiointi kaikilla ikääntyneillä asiakkailla tulostyöstä riippumatta	toteutuu/ei toteudu		

NEUVOLA	Kuntalainen saa yksilöllistä ravitsemusohjausta tarpeen mukaan Apu ja tuki yhdestä paikasta	Tunnistaa ohjauksen ja tuen tarve ja toimia sen mukaan Moniammatillisen yhteistyön mahdollistaminen Mahdollisuus osallistua terveydenhoitajien pitämään elämäntapamuutos -ryhmään 65 –vuotiaiden terveystarkastukset Omaishoitajien tarkastukset tarvittaessa	toteutuu/ei toteudu toteutuu/ei toteudu kyllä / ei kyllä/ei kyllä / ei toteutuu/ei toteudu		apuna käyttäen BMI, Audit, vyötärönympäryys, diabetesriskitesti, laboratoriotestit
KUNTA	Riittävät ja saavutettavat palvelut (esim. ruokakaupat, kulkupalvelut)	Riittävien ja saavutettavien palveluiden takaaminen (poliittinen päätöksenteko)	toteutuu/ei toteudu		
SAIRAALAHOITO	Kuntalainen saa sairaalahoidossa suositusten ja yksilöllisen tarpeen mukaista ruokaa	Kuntalainen saa sairaalahoidossa suositusten ja yksilöllisen tarpeen mukaista ruokaa Henkilökunta avustaa ruokailuissa yksilöllisen tarpeen mukaan Henkilökunta luo mahdollisuuden kiireettömään ja miellyttävään ruokailuun	Yöpaaston ja aterioväljen pituus toteutuu/ei toteudu toteutuu/ei toteudu		
KOTIHOITOPALVELUT	Laadukkaat ja kustannuksiltaan edulliset ruoka- ja muut tukipalvelut Riittävän asiakaslähtöiset ruo-	Asiakaslähtöiset, laadukkaat ja kustannuksiltaan edulliset ruoka- ja tukipalvelut Mahdollistetaan asiakkaalle ravitseva, terveydentilaan sopiva ja riittävä	toteutuu/ei toteudu toteutuu/ei toteudu		RAI – toimintakykyarvioinnin hyödyntäminen ravitsemuksen toteutumisen arvioinnissa, tarvittaessa tehdään

	ka ja muut tukipalvelut	ravinnon ja nesteiden saanti			lisäksi MNA. Hoito- ja palvelusuunnitelmas- sa huomioidaan tar- vittaessa ravitsemus- asiat.
PALVELUASUMI- NEN / VANHAINKODIT	Riittävä asukaslähtöinen ruoka ja muut siihen liittyvät tukipal- velut	Yksilöllinen ravitsemussuunnitelma tehdään palvelusuunnitelman yhtey- dessä Palvelusuunnitelma päivitetään vä- hintään puolen vuoden välein tai tar- vittaessa	toteutuu/ei toteudu toteutuu/ei toteudu		
RUOKAPALVELU		Ikääntyneille asiakkaille on tarjolla runsasenerginen, rakennemuutettu tai muu erityisruokavalio ravitsemus- hoitosuosituksen mukaisesti Muiden toimijoiden palaute otetaan kehittämistyössä huomioon ja tietoa ruokavalioista jaetaan ravitsemuskä- sikirjan sekä koulutusten kautta	toteutuu/ei toteudu toteutuu/ei toteudu		
PÄIVÄTOIMINTA IKÄPISTE		Ikääntyneiden omaehtoisen ravitse- mustiedon lisäämiseksi sopivat pal- velut Terveysten ja toimintakyvyn edistä- misen tukeminen	toteutuu/ei toteudu toteutuu/ei toteudu		

VAMMAISPALVELUT

VASTUUTAHO	KUNTALAISTAVOITE	TOIMIJAN TAVOITE/TOIMENPIDE	MITTARI	ARVIOINTI	HUOM
SELÄNNEKOTI SEPÄNKOTI TOIMINTA- KESKUS SAIMIKOTI	<p>Asiakkailla on riittävästi saatavilla luotettavaa ja käytännönläheistä tietoa terveyttä edistävästä ravitsemuksesta sekä ravitsemusohjauspalveluja</p> <p>Syömispulmiin ja lihavuuteen liittyvät tunnusmerkit tunnustetaan, asia otetaan puheeksi asiakkaan kanssa, tehdään suunnitelma tilanteen korjaamiseksi yhdessä ja kirjataan asiakastietojärjestelmään</p>	<p>Asiakkailla ja asukkaalla on miellyttävät ruokahetket sekä sopivat ja mieluisat ateriat</p> <p>Asumisyksikössä on suositusten mukainen ateriarhythmi; asumispalveluyksikössä tarjotaan asukkaille 2 ateriaa, aamu- ja iltapala sekä 1 välipala;</p> <p>Tarjotaan suomalaisten ravitsemussuositusten mukaista tai tarvittaessa hoidon edellyttämää ravitsemushoitosuosituksen mukaista ruokaa.</p> <p>Tarvittaessa ravitsemusterapeutin palveluiden hyödyntäminen.</p> <p>Järjestetään yksikön ruokahetket kodinomaisiksi</p>	<p>toteutuu / ei toteudu</p> <p>toteutuu / ei toteudu</p> <p>painon seuranta</p> <p>asiakkaiden palaute</p>		<p>Yksilöllisten tarpeiden huomiointi</p> <p>Avustamisen tarve ruokailuissa</p>